

ՏԵՐ ԵՒ ՏՆՈՐԵՆ
ՀԱՅԿԱՆԵՐԻ ՏՈՒՆՈՒՄԸ
ԲԱՐԱԳՐԱՏՈՒՆ
Գ. ՊԵՂԻՍ, ԴԱՆԱԹԻՍ, ԷՍԿԻ ՊԵՆԻՍՈՒՍԻՆԻ
Երևանի մեջ առաջին անգամ հիմնադրված
հայկական տպագրության կենտրոնը
Bureaux du Journal "HAÏRÉNIK"
GALATA, Ancien local de la Banque Imp. OTTOMANE

ՀԱՅԿԱՆԵՐ

ԽՈՐԱԳԻՏ
ՄԱՐԿԱԿԱՆ
ՀԱՅԿԱՆԵՐԻ ՏՈՒՆՈՒՄԸ
Գ. ՊԵՂԻՍ, ԴԱՆԱԹԻՍ, ԷՍԿԻ ՊԵՆԻՍՈՒՍԻՆԻ
Երևանի մեջ առաջին անգամ հիմնադրված
հայկական տպագրության կենտրոնը
Bureaux du Journal "HAÏRÉNIK"
GALATA, Ancien local de la Banque Imp. OTTOMANE

10 ՓԱՐԱՅ ԹՐԱԳԻՏ ԳՐԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՔԱԿԱՆ

«ՔԱՆԻ ՄԸ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՊԵՏԱԿԱՆ»

Հայկական հարատևողությունը մեծ դան-
դառ մը ունի: Հայկական ժողովուրդը չա-
հազարավոր խնդիրներու մասին թեր
ու դեմ կարծիքներ չեն լսուեր
հրապարակելու վրայ: Հայկական երե-
նայր փորձառու այս դժգոհությունը
կը մտար գիտնալ թե ինչ ե-
ղանակով պիտի յայտնուէին տա-
րբեր կարծիքները: Կարելի էր եւ-
թաղել թե Հայկական նոր եւսան-
դով ոգեւորուած գուցէ չլսուեր
խնդիրները: Արեւելի դեմ գիտա-
դարար մենք, հարկադրուեցանք
անցած տարի խմբագրականով մը
յիշեցնել Արեւելի թե ինչ պէտք
է շարունակել օրինակ տալ վիճա-
բանութեանց մասին, թե ուրիշ
թերթ մը նախատեղ, զայն շարու-
նակ «մանրաթերթ» անուանելը,
անոր հրատարակութիւններուն մէջ
ինչ որ կայ զայն շտեմանել ու թա-
րուել դիտարկութիւններ փնտռել,
վայելուչ չէր Արեւելի պէս դիրք
ունեցող թերթի մը:

Սակայն տարի մը վերջ կը
պարտաւորինք դարձնալ կրկնել
մեր այս յորդորականը, կարգա-
ւորով ուրախ օրուան Արեւելի քանի
մը հարցումներն, որք կը գրաւէին
չորս սինակ:

Մեզի դեմ եղած յարձակում
ներուն չենք կրնար տալ ուրիշ լա-
ւադոյն պատասխան մը բայց եթէ
առաջ բերել Արեւելի խօսքերն, և
զանոնք յանձնարարել մեր ընթեր-
ցողներու դնահատանը:

Ահաւասիկ հաւաքածոյ մը Արե-
ւելի խօսքերն:

Երբ լրագիր մը իւր անձնական ա-
րժանքով ընդունելութիւն գտնուէն յու-
սահայտ, իւր դանդաղութիւնը կը թափ-
ուի լրագիրներու վրայ, իւր պաշտո-
նակցութեան չհասնելու ձեւեր կ'առնու-
ն, զանոնք խմբով կը ճգնեն, ատով փառա-
ւորուի կարծիքով:

Բիշ մը եղած ուղեով հերքել
այն ըստած թե Արեւելի իւր ուղղու-
թիւնը փոխած է վերջին տարիներ-
ըս, կ'ըսէ:

Առեկայ ստուծին մըն է, Գործերն
իրենք ալ, որոց ճշմարտութեան չափն
հանրաձայնութիւն է, թափ զիտնել թէ ստու-
ծին մ'է իրենց գրածը: Բայց հոգ չէ
կը յուսան որ եթէ Արեւելի դեմ զեչ
խօսին իրենց թերթը շատ կը ծախուի:

Այդպիսի պատիւ յոյսերն ու պատիւ
սփոփանքներն չենք ուզեր զրկել իրենց
եւս քան զեւս էրած սիրտերը: Մեծա-
պէս պէտք ունին այսպիսի յոյսերով
անանելու:

Հիմա կը հարցնեմ, պատահած
էր երբեք որ Արեւել գէթ մինչեւ
1890 թ. սկիզբները օր մը այսպիսի
ոճով վիճարկութիւն բացած ըլլար
հրապարակելու վրայ: Որչափ որ կը
յիշեմ, Արեւելի կամ արհամարհող
եղու, կամ անուրախ վիճարկան-
ցաւ ի հարկին, բայց երբեք «խա-
նութիւն կուր» չհանեց, երբեք ար-
ժանապատուութեան ատարձանե-
րէն չսահեցաւ երբ կ'ուզէր պատաս-
խան մը տալ:

Առաջ բերած տողերէս աւելի
ինչ զորաւոր փաստ պէտք է ա-

պացուցանելու համար թե այս օր-
ուան Արեւել չէ նոյն ինչ որ էր
առաջ: Ոճի, խօսելու տարբերու-
թիւնը կը զանազանէ իրարմէ ան-
հատներն ու թերթերը:

Իսկ մեր մասին հանրութիւնը
այնչափ լաւ գիտէ թե Հայկական վի-
ճակը ինչ է, որ հարկ չենք
տեսնել հրապարակելու վրայ: Բայց
ինչ մեր հայուէտներն և տես-
նել թե ինչ տարուան մէջ երբեք
օր մը այդպիսի յայտնութիւն երա-
զած է ինք: Բայց եթէ կը բարեհաճի
խոսքատու թիւն մը ընել, պատրաստ
ենք մեր և իրենց հայուէտար-
ները միասին աչքէ անցնել, և
տեսնել թե «անձնական արժանի-
քով ընդունելութիւն գտնուէն» ո՞վ
պէտք է յուսահատի:

Այս առթիւ Արեւել ուրիշ խն-
դիր մըն ալ կը յարուցանէ: Թեր-
թի մը ուղղութեան համար անձերը
կարեւորութիւն ունին թե ոչ: Մենք
կը կարծենք թե թերթ մը ինքն
իրենք չի խմբագրուիր, անձեր են
որ զայն կը գրեն, ուստի գործե-
րու համոզումները կը ներգործեն
թերթին վրայ:

Եւրոպայի օրագրութեան մէջ
ընդհանրապէս անձնաւորութիւն-
ները աներկելով կ'ըլլան առանց ո՞-
ր և է անպատեհութեան: Ասոր ալ
պատճառն այն է որ կան որոշ կու-
սակցութիւններ որոնց ներկայացու-
ցիւնները կը վարեն թերթերը: ան-
ձերը որոնք որ ալ ըլլան, միշտ
միեւնոյն գաղափարներուն ներկա-
յացուցիչներն են: Մենք այդպէս
չենք. տակաւին այնչափ զորդա-
ցած չենք որ ունենանք գաղափար-
ներու կուսակցութիւններ որոնք
թերթ ստեղծեն ու կառավարեն
զանոնք: Բանի մը տարիէ ի վեր է
որ նոր փորձեր կ'ըլլան այդպիսի
ուղղութեան մէջ մտնելու: Հիմա
մեր մէջ թերթերը իրենց ուղղու-
թիւնը, իրենց զոյնը կը ստանան ի-
րենց գլուխը գտնուողներուն հա-
մոզումներէն ու գաղափարներէն:

Արեւելի հիմնական վարիչները
աւարբեր են առջի վարիչներէն: Կըր-
նան անոնցմէ շատ աւելի լաւ ըլ-
լալ, կրնան շատ աւելի հանրօգուտ
կարծիքներ ունենալ, բայց նոյնը
չեն, հիմնովին ասարեք են:

Արեւել կը յայտարարէ թե այժմ
ալ ունի նոյն խմբագրապետը զոր
ունէր իւր հիմնադրութեան օրէն ի
վեր: Կարծեմ թե այս ալ յիշողու-
թեան սխալ մըն է: Արեւել թերեւ
այսօր խմբագրապետ մը ունենայ,
կամ աւելի ճիշդ է ըսել խմբագրի-
ներուն աւելի ազատութիւն թող-
ուած ըլլալ, բայց 1884 յունուար 15-ն
մինչև 1890 փետրուար 12 Արեւել
խմբագրապետ չունէր:

Արեւել ունէր երեք խմբագիր
որոց մին արտաքին լուրերուն, մին
ներքին ու ազգային լուրերուն, և
միւսն ալ զրախան նիւթերուն հա-
մար: Իւրաքանչիւրը կը կատարէր
իւր պաշտօնը վարչական խորհրդին
հսկողութեան ներքեւ: Ամէն նիւ-
թեր կը քննուէին վարչական խոր-

հրդին երկու անդամներէն: Ո՞չ ոք
խմբագրապետ տնօրէն կը կրէր,
վասն զի այդպիսի պաշտօն մը չկար:
Ամէն խմբագրութեան համար որո-
շում կուտար վարչական խորհուրդը:
Վարչութեան վեց անդամներէն
դուրս, մեր պաշտօնեայնեք չմա-
նակցեցան մեր խորհրդակցութեանց:
Տրուած որոշումները կը հաղորդու-
ին հարկ եղած խմբագրին որուն
պարտականութիւնն էր յօդուածը
գրել իրեն յանձնարարուած եղա-
նակով ու գաղափարներով: Թող-
ուածը գրուէին յետոյ կը տրուէր
տեսնապետին և վարչութեան ուրիշ
մէկ անդամին որք հարկ եղած սքը-
բագրութիւններն ընելէ յետոյ կ'ար-
տօնէին հրապարակելու:

Կարելի չէ ըսել թե Արեւելի
նախկին աշխատակիցները որք Արե-
ւելով առաջ եկած էին ու Արեւելին
ոյժն եղած էին, չհեռացան իրմէ:
Այն բոլոր գործիչները որք ժողովր-
դէն սիրուած էին, հեռացան Արե-
ւելէն որ երբեք իրենց թերթն էր:
Այդ հեռացման պատմութիւնը
կարեւոր է մեր արդի օրագրու-
թեան համար: Որչափ աստեղ որ
Արեւել կարող եղած էր զմեզ ա-
մենք իւր շուրջը բոլորել, կարելի
չէր եղած ուրիշ նոր թերթ մը ըս-
տեղծել: Ինչ պիտի ընէր նոր
թերթը: Կրնար տալ այն լուրերը
զոր Արեւել կուտար, բայց ինչ պի-
տի տար ժողովրդեան կարգաւո-
րան Արեւելէն, նոր թերթերու
հիմնարկութեան պէտքն ինքնին
զգալի եղաւ: Այս մասին ինչ որ
ալ ըսեն, իրողութիւնը կեցած է:

Իսկով Արեւելեան Հայոց մա-
մուլի դատաւարներուն, Արեւելի
կը հարցնէ թե իրեն նպատաւոր
գործ թերթերը «կաղամբի տեղե-
ներ եւ» ամենքն ալ, եւ ինչո՞ւ:
Կարծեմ թե:

Արեւելի հիմնարկութեան մինչև
վերջերս, զայն նկատեցին այդ թեր-
թերը իւր «պատկանդարան ամենայն
չարեաց» Զեյթուն գրապարտութիւն մը
որ ներսէն Արեւելի, անոր վար-
չութեան, անոր բարեկամացը դեմ
Ասոնք սակայն եթէ փոքր ինչ կա-
րեւորութիւն ունենային, կրնային
վրասել Արեւելի բարոյական անդե-
ցութեան, եւ իւր շուրջը բոլորուող-
ներուն վարկին: Բայց անոնց ինչ
ըլլաւ ամեն ոք գիտէր, Արեւել
արհամարհող լուրերուն պահեց:

Արեւել այդ «կաղամբի տե-
րեւ» թերթերը չլրջին ամենապի-
րիկ քննա մը հայտնել Արեւելի եւ
իրեններուն, այժմ ալ իրենց դո-
վետները ո՞ր և է կարեւորութիւն
չեն կրնար ունենալ: Ընդհանրապէս
ամենամեծ հարուածը կուտան, զի
կասկածել կուտան որ «անան զման
իւր սիրէ»:

Ա. Ս.

ՄԱՐԿԱԿԱՆ ՄԹԵՐԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ
ՎՐԱՑ ԵԱՐՈՒՑՈՒՄԸ ԽԵՂԵՐԸ

Արեւմտադիւսական կամ զեղարուե-
տական եւ ու է պարբերական թերթի
պակասը նշագնուէ զգալի կը դառնայ
մեր մէջ: Զարտարագիտութիւնն ու գե-
ղարուեստներն սկսած են մեր մէջ հե-
ղաւորուելու: Նշագնուէ զգալի կը դառնայ
առաջ կը կարծէինք թե բժշկութիւնն ու
փաստաբանութիւնն անոյն ուրիշ տալա-
րեջ չիկայ, և նշագնուէ հասնող ճար-
տարագէտներն ու արուեստագէտներն
անոնք որ մըն ու կը զգան հանրութիւնը
հետաքրքրող նիւթերու վրայ գրգռու-
լուած կը մնան ի զօր իրենց չորս դի-
փնտելով պատկերազարդ ընդարձակ հա-
ղէն մը ուր կարենային մանրամասնօրէն
բացատրել այդ խնդիրները: Օրինակի
համար, տակաւին շատեր կարծեմ կ'ու-
զեն տեղեկանալ թե արհեստական ինչ
պակասութեանց պատճառով փլու. Թէփէ
Պաշիկ չենք, և կամ թե մաքսային
նորակաւոյց վիճարկութիւններն
ինչ թերութիւններ ունենալ կը կարծուին:

Այդ մթերանոցներուն գործը մեծապէս
կը հետաքրքրէ անուշալ թէ հասարակու-
թիւնը եւ թէ վաճառական զար- ուստի
լանանք պարզել զայն այստեղ՝ կարելի
եղածին չափ դիւրըմբռնել կերպով:

Լրագիրները ծանուցին արդէն որ այդ
հակա ինտելեկտուալ հաստատութիւնը
եւ տեւականութիւնը ստուգելու համար մաս-
նագէտներու յանձնաժողով մը կազմուած
էր, որ աւարտելով իւր փորձերը, ար-
դիւնք տեղեկագրով մատուցած էր Մաք-
սային վերահսկողութիւն:

Մթերանոցներու առատաւոր երկաթ
սիններով վրայ չիւնուած է եւ այս սի-
ներու ներքեւ, իւր խարխիւ, Մաքրի
թերթը 90—50 մեծութեամբ քարեր զե-
տեղուած են: Աւարտութեան նիւթ եղող
զլխաւոր կէտք սա է որ այս քարերն
այդպիսի մեծ ծանրութեան մը չեն կըր-
նայ վերանայ և ասոնց վրայ իրենց
տարածութեանը չափով երկաթեայ տախ-
տակներ չեն դրուած, և հետեւաբար սինը
իւր եւ իրեն ինկած տարածութեան բա-
վերին ծանրութեամբ ճնշելով քարին
փրկ, քարը թիւ թիւ փլուի պիտի վե-
րածուի եւ կոտորի:

Իւրաքանչիւր օրուին սեպտեմբեր ու
չարտուած ծանրութիւնը — հինգ յարկով
հանգրեմ — 62,600 քիլո հաշուուած ըլլա-
լով, ասոնցմէ 33 թօնօն այսինքն 33,000
քիլօն, ըստ յանձնաժողովին, սեպտեմբեր
ծանրութիւնն է եւ մնացեալ 29 թօնօն
ալ գրուելով վաճառքներուն ծանրութիւնն
է: Հետեւաբար, զետեւյարկը ի բաց
անտնով, միւս 4 յարկերէն իւրաքանչիւր
սին միմիայն 7½ թօնօն տարողութիւն
ունի, զոր բաժնետէլ ամէն մէկ սինի
ինկած տարածութեան բաժնին, որ է 23
քառակուսի մետր, իւրաքանչիւր քառա-
կուսի մետրը 320 քիլօն աւելի բեռնաւո-
րել անկարելի պիտի ըլլայ, մինչդեռ հա-
նարակ բնականաբար մը այսինքն տան մը
տարողութիւնը ամէն մէկ քառակուսի
մետրը վրայ պէտք է ըլլայ 300-400 քիլօ-
նէն: Եւ նմանօրինակ մթերանոցներն ամենապի-
րաքանչիւր քառակուսի մետրի վրայ
1200—1500 քիլօ պարտին տանիլ, ինչ-
պէս որ Եւրոպայի շատ մը զլխաւոր նա-
ւանագիտներու մթերանոցներու տեղե-
կագիրները կը տեսնուի:

Մաքր-գիւղի քարը, կրային քարերու
ստորին տեսակէն է, այսինքն խեղճալ քար
մըն է զոր օւրէ կամ անաւաքար կ'անուա-
նենք: Սա իւրաքանչիւր քառակուսի
սանդղիկը վրայ, ըստ Պերլինի Ծի-
նութեանց կանոնագրին, մէկ առ տարը
պահանջութեամբ 25 քիլօն աւելի ան-
կարելի է բեռնաւորել, եւ այս արդէն
Արեւելի նաւարանին մէջ եւ կամ Ուն-
քափան կատարուած փորձերու միջոցին
հաստատուեցաւ: Հետեւաբար մաքսային
մթերանոցները ներկայ վիճակին մէջ հա-
ւասարակշիւութեան մէջ են, ասանց բեռ
եւ կամ վաճառք պարունակել կարենա-
լու, որպէս հասարակ տուն մը:

Պ. Տ.

ԿԻՏԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆԷ

Երբ ձուկ մը — Տղերու մէջ ապրող կենդա-
նին — իրականացաւ մը յատուկութիւնները —
գործարաններու նշագնուէ զգալի կը դառնայ
նիւթերն և գործ — կենդանին թմբակ վե-
ճակ:

Բարիկ ձիւն — խմբագրատան Սա-
րէ Տէրէ կողմէն քանդակ մը ըլլաւ ի տե-
ղը դրուին հետաքրքրական նիւթեր,
զանազան թերթեր, լուսանկարներ, քա-
նի մը օրէ ի վեր կը տեսնուի հետաքրք-
րական անտեսուն մը, լրամանի մը մէջ
դրուած — անտեսուն է նոր ձուկ մը, Ար-
թիկէլ ծովաղիւրդէն իրուած:

Իր ձեռովը այս անտեսունը. մեր հա-
սարակ օձաձուկերուն կը նմանի որոնք
այնքան բազմաթիւ են լուսանկարու և
ծովերու մէջ: Ներքին կաղամբեմբ
անկէ կը տարբերի իւր գործարանները
զինք ոչ միայն ջուրի մէջ կ'անդնեն,
այլ նաեւ օդին մէջ:

Այս հիմնարկ ձուկը քաջ, կը կոչուի,
սեւամորթներու լեզուով, Բնական պատ-
մութեան մէջ որ լի է անքան զարմա-
նակ իրենց լուսանկարով, հաղորագրու-
նակ այսպիսի օրինակ մը ուր կարելի ըլլար
հաշտեցնել ձուկի գործարանային կենսա-
կերպին հարկային մը գործարաններուն հետ:

Սա Տէրէ մը մէջ դրուած ձուկը
երկայն մարմին ունի, օձի նման: Մաք-
րինը սղոյն մինչեւ դուրս թիփով ծած-
կուած է: 90 սանթիմէթի երկայնու-
թիւնը մը կը ներկայանայ: Սովորական
ծովերու նման կուրծքին, որովայնին,
կուրծքի վրայ լողակներ ունի: Գլուխը
տալակ եւ լայն է, թուի չափանկա-
զայն փոքրիկ աչքերով եւ խոփներով
խոփները ձուկին այն գործարաններն են
որոց միջոցաւ կենդանին իւր շնչառական
պաշտօնը կը կատարէ: Ասոնք զլխու-
նեկու կողմը գտնուող ճեղքեր են որոց
մէջ կը գտնուին սինները, որ անոնց
երկու կողմը գտնուող ճեղքեր են որոց
մէջ կը գտնուին սինները, որ անոնց
մէջ կը կատարուի շնչառական հիմնարկ
գործողութիւնը:

Այս կենդանին երկակենցաղ մըն է,
որովհետեւ իր խոփներէն զուրկ, մարմ-
նին մէջ թղթեր ունի, ինչպէս նաեւ
սիրտ մը: Ծարակոյց չկայ որ թղթեր ու-
նեցող կենդանի մը կրնայ օդին մէջ եւս
ապրել:

Կոնակը կանաչագոյն է թուի կամ
սեւ թղթերով ծածկուած, որովայնն է
մանրակազմ: Ստորին անդամը օղակա-
ձեւ գծերով նկարուած: Գոյներու գեղե-
ցիկ զանազանութիւն մը կը նշմարուի
ծովին մարմնին վրայ:

Ասոր կենսաբան շատ աւելի զարմանա-
լի է: Իւր կրկնակի շնչառական գործա-
րանային շնչօրէ, լրատու վարչութեան
մէջ, ցամաքի վրայ կրնայ ապրիլ: Անձ-
երի եղանակին մէջ, ձուկի կանոնաւոր
կենսաբան կը վարէ: Գիշերները դուրս
կ'ելլէ մըն, խոնաւ, ճակտաւորութեան վա-
րկու մէջ կը մանէ գորտեր, փոքր սո-
ղուններ որսալու համար: Բայց երբ ա-
մառուան սառտիկ ջերմութիւնները սկսին,
այն աստեղ կը փոխէ իւր կենսաբան
մէջ կը մանէ, ինչ իւր վրայ մասնաւոր
հիւթով մը պատեան մը կը հիւսէ եւ
հոն, երկար տանի թմբակ կը մնայ:

Կենդանին իւր վրայ կը զլորի,
զլուխը պոչին մէջ տառ, այսպէս զն-
ախիկ մը ձեւը կ'առնէ: Եղծի կոյտին
մէջ կ'ընկած կը մնայ, կարելի չէ երե-
ւակայել թէ՛ այդ տղիւ, խոնաւ, թաց
հողի կտորին մէջ մէկ մէկ երկայնու-
թեամբ օձաձուկ մը պահուած կը մնայ:

Կենդանին գործողութեան ամենէն հե-
տաքրքրականը իւր մէջ է անոր պատեան-
ներէն մին որոյ մէջ է ձուկը, աւազանի
մը մէջ գնէր որու ջուրին րարիխանու-
թիւնը կեցողական Արթիկէլ ջուրերու
բարեխառնութեան հաւասարի, այն ա-
տեն կենդանին պատեանէն դուրս գլու-
նէլ, պիտի վերականգնանայ: Նախ
թմբակի մը երեւոյթն առած, ժամէ մը

Պ. Տ.

ՉԱՆԱՉԱՆ ԴԵՊՊԵՐ

Ինչպե՞ս որ Զրի ընկերությունը կհաջողվի մեծ գործարարները կը բանեցնէ, կ'երևի թէ ամէն նախադրուշական միջոցներ ձեռք առնուած չեն արկածներու դէմ, վասն զի աշխատութեան առանձն բանաւոր մը ծանրապէս վիրաւորուեալ առանձն ուրիշ մըն ալ անկենդան ընկեր մեկու է։ Այսինքն մը առանձնաբէր։ Տերըստի լճակին մօտ արտերու մէջ կ'աշխատէին տասնի չափ գիւղացի կիներ, որոնց մէջ կը գտնուէր Մարիցա անուն մանկամարդ գիւղանի աղջիկ մը, երբ զիսէն մինչեւ տարեկան չորս մարդեր դէպքի այդ արտերը կ'իջնէն եւ կ'ուզէին հետեւորդին տանիլ Մարիցան։ Կիները կը փորձէին վանել զանոնք բաժով բրկով, բայց անօրոշմ առնանգործներն իրենց աւարտ առնելով կը քաշուէին կը հեռանան։

— Եւ ի՞նչ որ Զրի մարդ մը։ Ծանոթա՞ն է մարի դէմը, Իլամի փաշայի գետնին վրայ հաստատուած Իսլամիէի մահմետական դաղթականներէն մէկուն աղջիկը, եօթն ութ տարուան սիրուն զաւակ մը, Պուրմալի Մէսիւրի դպրոցը կը յաճախէր։ Դպրոցի վարժապետն այնքան անխնայ կերպով կը ծնէր զաւակ որ ծնէր մահուանը պատճառ կ'ըլլայ։ Այս լուրը, Սապահն անունով թէպէտ եւ կը հաղորդէր, բայց այնքան տարօրինակ կը թուէր մեզ որ կը դժուարանային հաւատարմ։

— Զինուորական Արեւելք, որ կայսերական յատուկ հրամանով կազմակերպուեցաւ աւազակներն եւ իրենց մեղացի կեցողիքը դադարեցնելու պաշտօնով, վիճակագիր մը կը հրատարակէ, որ կը տեսնէր թէ 73 անձերու թիվները ըններ է, որոնցմէ 49 հոգի արձակուեալ են իւր անպարտ եւ 19 հոգի ալ դատաւարուեալ են։ Աստիճան կը շարունակէ իր պաշտօնավարութիւնը։

— Աստիճանը յետեւեալով։ Իդմիւրի Պուրմալի գետնակին մէջ վեց հոգի, լաւ մը զինուած, կը մտնէին տուն մը, Կասնի կը վերջնէին ամէն բան եւ տան տէն ալ միասին կը փորձէին լնոր տանիլ։ Տանտէրին աղաղակները հոն կը հաւաքեն զրապիներն որոց զայտապատ տեսնելով առանցողները կը թողուն անոր օձիքը եւ կը փախչին։ Իզմիրի ոստիկանութիւնը զանոնք կը հալածէ եւ Տէլէլի գիւղին մօտերը իրարու հանդիպելով ոստիկանքն եւ աւազակը, իրարու վրայ հրացան կը պարպեն։ Աւազակներէն մին կը վիրաւորուի եւ կը մնայ, ուրիշ մը ողջ կը բռնուի։ Միւսները կը լալողին անբռնի հալածելու։ Ոստիկանները կը շարունակեն հալածել զանոնք։

ԱՌՆԵՏՐԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Առեւտուրի հրապարակը այս շաբթուալ բանուկ չէր։ 11,000 քիւէ կարծր ցորեն եկաւ եւ 8,000 քիւէ ծախուեցաւ, Բուժիկի ու Էսթրիկի տեսակը օխան 36-37 փարայի ու Բոտոսթոյի եւ Սամսոնի տեսակը քիւէն 47 1/2 դրուշի։ Պատուաւ կը գտնուի 3,000 քիւէ։

15,000 քիւէ կակուղ ցորեն եկաւ ու ամբողջապէս ծախուեցաւ Թիւրքիայի տեսակը քիւէն 49 1/2—20 դրուշի եւ վառնայի ու Պալմէի տեսակը 48 1/2, Կիւրկայի եւ Աքիմայի ցորենին վրայ գործ չեղաւ, ինչպէս նաեւ եղիպտացորենի եւ հաճարի վրայ։

16,000 քիւէ ծախուեցաւ քիւէն 40—40 1/2 դրուշի, 400,000 օխա վարաւի

օխան 23-24 փարայի, 5,000 պարկ աւելու հասաւ, Կանադան տեղերի ու ծախուեցաւ ընթացիկ գներով։

Լուրիս ծախուեցաւ 300 պարկ 80-95 դրուշի, 350 պարկ սիսեւ 40-50 փարայի, 1,000 պարկ սուսամ 85-88ի, 2,000 պարկ կոտաւարի հոնաւ 45-60ի եւ 650 պարկ կորեկ 80 փարայի։

Մեր արտածութեան զիւսուոր ապրանքներէն 250 հազ կապերտ հասաւ, զանազան տեսակ, ու ծախուեցաւ 13 1/2—14 դրուշի։

Գազի խեժ ծախուեցաւ 80 պարկ, 19 պարկը Եղգաւորի հերմակ տեսակ 23 1/2—25 62 1/2, դրուշի, 42 պարկ Էնկիւրի բնական տեսակ 20-21 1/2, դրուշի, 34 պարկ Գայսէրի տեսակ 19 1/2—22 1/2, դրուշի եւ 15 պարկը Էլմէրէկի բնական տեսակ 21 1/2, դրուշի։

Գայսէրի 105 պարկ ճէրի ծախուեցաւ, օխան 5-5 1/2, դրուշի, 8 անուկ աւիտն ծախուեցաւ Եղգաւորի տեսակ, թէլքէլ, օխան 101 դրուշի։ Անկարեւոր գործեր՝ բամբակի եւ մետաքսի վրայ։

Շաբթուան մէջ 30 տակաւ Երմանի բոլմա, 43 տակաւ հոնգարական եւ 15 տակաւ Պերլինի տեսակ աղբը հասաւ եւ ամբողջի ալ ծախուեցաւ։

Գաղթաբերէն 4,630 պարկ խառնէ հասաւ ու ծախուեցաւ 100 օխան 42-43 50 օսմ. ոսկի, 1,800 պարկ չաքար հասաւ ու ծախուեցաւ 123-128 դրուշի։

14,000 անկուրն բրինձ հասաւ ու 4,000 պարկ ծախուեցաւ 44 1/2 դրուշի, Թէպէտ 100 պարկ ճարմական բրինձ հասաւ, բայց այս տեսակին վրայ բնաւ գործ չեղաւ։

Ընթացիկ գործեր՝ մօտի եւ բեղորոյի վրայ։

ԴԵՍ ՈՒ ԴԵՆ

ՓՈՔՐԻԿ ՎԻՃԱԿԱԳԻՐ

Բարեկի մէջ 2,200 կովի արտու կան, որք կը պարունակեն 34,528 կով. ասոնց իւրաքանչիւրը օրը 42-45 լիդր կաթ կուտայ, որ կ'ընէ օրը 450—500,000 լիդր կաթ։

—Աշխարհի ամէնէն աւելի արագ կառաւարկն է Երեւոյնը։ Պիւֆալօ զբնացող երկաթուղին, որ 504 վայրկեանի մէջ 708 քիլոմետր տեղ կը կտրէ։

—Եթէ ժամացոյց մը իր մէջ տարուան մէջ զարնելը հարուածները մէկ անգամէն յաջորդաբար կրկնէ, 3 օր, 8 ժամ եւ 18 վայրկեան պէտք պիտի ըլլայ։

ՓՈՔՐԻԿ ՏԵՂԵԿԱՐԵՐ

Եանքերնեւ հանքերը, յղացումը չափ ու սահման չունի։ Կրնա՞ր երեւակայել թէ ինչ պիտի ըլլայ Զիգալոյի ցուցահանդէսին հրաշալիքները։ Ահապէս աղի արձան մը, Դոլորի քարացած կնոջ նմանողութեամբ չիւնաւ։

—Հեծելանիւններով կատարուած ար. չաւանքներ, աշխարհի չիլաններ լաւ են։ Հեծելանիւնը հիմակ աւելի կատարելագործութեան կը դիմէ։ Ամերիկացիք հեծելանիւններու համար երկաթուղիներ կը շինեն։

ՈՐՍՈՐԴԻ ԿԱՊԻԿԱՆԵՐ.—Ճափ կըղղիին կապիկները շատ կը սիրեն ծովային խնայախոնները։ Իրենց այս փափաքը գոհացնելու համար ծովեզերքէ ծայրի վրայ կը պտտին, եւ պոչներին կը ծայր մուծեն այն խոռոչներուն որոնց մէջ կը

յուսան թէ խնայախոն ընտանիք մը կը բնակի։

Հանդարտ նստած որսի սպասող խնայախոններ անակնկալ որս մը կարծեւ լով, ուժով մը կը խածնեն կապիկին պոչը։ Այնչէն նաեւ մըն է այս կապիկներուն համար որք իրենց սուրախութեանը կը յայտնեն միմեկմիմեկները քննելով։ Եւ, ապա, կապիկային յատուկ ճարպիկութեամբ մը յանկարծ դուրս կը քաշեն խնայախոններով զինուած պոչերներին, կը դարձնեն օդին մէջ քանի մը անգամ եւ կը զարնեն ծայրերուն։ խնայախոնները կտոր կտոր կ'ըլլան, եւ կապիկները այսպէս պատրաստուած հոսմեղ ընթերցը բարբառելով կը ճաշակեն։

Դատարանին մէջ

—Տէր նախագահ, փաստաբանը քիչ մը հիւանդ է, դատին յետաձգումը կը պահանջեմ։

—Ծանցանքը գործած միջոցի բըռնուած եւ, անտարանալի եւ գրեթէ ապացուցուած է. Ինչ է ձիւթի կրնայ ըսել փաստաբանը թեղ պաշտպանելու համար։

—Ես ալ ճիշդ անկեղայ հասկնալու հետաքրքիր եմ։

Ատամնաբոյ մը կ'աշխատի գործողութիւն մը կատարել յաճախորդի մը վրայ, որ ստակալի աղաղակներ կ'արձակէ։

—Թշուառական. այսպէս մի՛ պոռար։

—Այո, կը հասկնամ. վասնզի կը ցաւիք այսպէս նեղուիլ տեսնելով։

—Անտարաբոյ. բայց սրտին մէջ սպասող յաճախորդներ կան, եւ դուք կը վերցնէք անոնց վստահութիւնը։

ՆՈՐ ՀՐԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պ. Պ. ՊԱՆԿՈՎՈՎՆԻ

Համառօտ քերականութիւն թուրքերէն, Պարսկերէն, Արաբերէն լեզուաց, կը պարունակէ ամէնէն գործնական դասեր հայերէն բացատրութեամբ հանգերձ ճոխ հրահանգներով։ 4 դր. կեդրոնատեղին է 2. Թարգմանաւորութեամբ, Կ. Պոլսի Պաղէճ դպրոց թիւ 4. Հայ վարժարանի անօրէնք մէջ մի օրինակ նուէր կ'ընդունեն երբ գրով կը դիմեն նոյն գրատունը, միայն գաւառացիք բոթի ծախք վճարելով 1 դր. ի բուլ. գոհացուցիչ զեղծ ուղղակի դիմումներուն։

Այլ երկաթարուութիւնը նոյն հեղինակին Ուսուցիչ հեճա վե զըրաթ (Հեզարան եւ ընթերցարան Օսմ. լեզուի, հայերէն բացատրութեամբ)։ 1 դրուշ։

Այնչէն միւնչաթ մուխթաթար (Համառօտ նամականի, ձեռագիր)։ 2 դր։

Այնչէն միւնչաթ մուխթաթար (ընդարձակ նամականի, տպագիր թուրքերէն եւ հայերէն տառերով)։ 42 դրուշ։

Միֆթաթ լիսանը Օսմանի ընդարձակ քերականութիւն թուրք. Արաբ. Պարս. լեզուաց, հայերէն բացատրութեամբ)։ 40 դրուշ։

Բէնիւմայի Էտեպիլթաթ թուրքիէն (ուղեցոյց թուրքերէն գրագիտութեան կամ համաձայնութեան Օսմ. լեզուի, հայերէն բացատրութեամբ)։ 2 դր։

Զիւմլի միւնչաթապէ (Մաղկաթաղ հատուածը ընտրել երկոյ)։ 3 դր։

Լիւթաթ Օսմանի վէ Էրմէնիէ (Բաւաղիթը թուրքերէնէ Հայերէն)։ 5 դր։

ԿՈՐՈՎԻ ԵՒ ԱՌՈՅԳ՝ ԿԱԶՄ

Եթէ բոլոր անհատական պետքերուն մէջ պէտք է նկատել միշտ առողջապահիկ պայմանները, այս ընտրութենէն պէտք է որ ազատ չի թաւն նաեւ ոգիւնք ըմպելիները։

Պէտք է ընել թէ գոյնք ըմպելիներու մէջ ԲՈՆԵԱՌԸ Համաժողովարար ամէնէն աւելի անպատեղական է։

Գոյնքին այս առանձնայատկութիւնը աւելի արդուացած է Պ. Ի. Ժ. ՄԵՏԱՔԱՍ ԵՂԱՐԱՆԻՐՈՒՆ Ի Պերմէն հաստատած մեծ գործարանին մէջ, ուր կը պատրաստուի քանակաբար զուտ խաղողէ պատրաստուած չէ։

Մետաքս քանակաբար գործածողներ պէտք է ուշադրել ըլլան հետեւեալ նշաններուն. 1. Գործողութիւնը թուրքերէն լեզուով շինուած բերանը պէտք է թերթի երկզով մը փակուած ըլլայ։ 2. Ամէն շին Մետաքս գործարանին մասնաւոր դռնը պէտք է կրէ, եւ 3. Իւրաքանչիւր շին բոլորեղանք պէտք է ծրարուած ըլլայ երեւելի բոլորեղանք եւ քիմիագիտական կողմէն արուած վկայագիր մը, չորս լեզուներով տպուած։

Այս նշանները իրենց վրայ չի կրող շինքը կեղծ եւ եւ պէտք է զգուշանալ անոնցմէ։

Ս. Ի. Ժ. ՄԵՏԱՔԱՍ ԵՂԱՐԱՆԻՐ

Վ. ՆՇԱՆ Է. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՆՈՐ ԴԱՍԱԳՐԱԲԵՐԸ

Վաւերացեալ Այս. Ուսուցչական Խորհրդայ

1. ԸՆԹԱՍԻՐ ԾԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՅՆԵԼՈՒՄՈՒԹԵԱՆ Ի պէտս ուսանողաց.— Դասագիրք եւ 1. Մօտ ընտրել միթոսով կ'ուսուցանէ շարադրել նախաւոր եւ ամէն քիւնք քիւնքները կը պարունակէ միւնչաթ Էրմէնիէ, ընթերցելի նախաւոր, 5-ի հրահանգները եւ 100ի չափ պատեղիներ։ Գին 3 դրուշ։

2. ԲԱՆԱԼԻՆ, Ի պէտս ուսուցչաց.— Դասագիրքութեան եւ արագորութեան բոլոր դժուարութիւնները կը բառայ, Գին 4 դրուշ։

3. ԳՐԱՐՄԱՆ. ԸՆԹ. ՕՍՄ. ԼԵԶՈՒԻ (պատեղի քիւնք) թուրքերէն ղերուածոց Էրմէնիէ-Էրմէնիէ-Էրմէնիէ, Գին 2 1/2 դրուշ։

Կեդրոնատեղին Օսմ. դատուն, կամ մօրթին գրուին, Մտամաղ, Երեւ. ամէն գրագիտաց ըմպելի։ Յոյժ գոհացուցիչ զեղծ։

ԼՈՍՍ ՏԵՍԱՒ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԱԿԱՆ ԲԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍՄԱՏԱՆ ԴԱՌԻԹԵԱՆԻ

Դիւրեւոյց եւ աստիճանաւոր յօդին ուսուցիչ սոյն գրքով, որ այնքան համակիր ընդունելութիւն գտաւ եւ Հայոց Տէրութեան ու Հայոց Թուրքիկեանի նման հիւսու հայագիտաց ընդհանրամասն ու գիտահամայն արժանապատ, քիւնք քիւնքները կ'արժանանայ նաեւ ԵՐԿՐՈՐԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ղոյնքի փոփոխութեամբ։

Այս քաղաքի յաղողութիւն ինքնին պերճախօս է եւ ոչ եւս պէտք կը թողու ղորուսեաց եւ յաճախարարման։

Գին 2 դրուշ։

Դիւմի Պահէճ Գարա, Գաղապէր խան թիւ 22, Միշաք Դասիլի յանձնակաւ տար—գործակալութեան ղրաւենեակը։

ԲԱՆԱԼԻ

ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԱՅՆԵԼՈՒՄՈՒԹԵԱՆ

ՍՄԱՏԱՆ ԴԱՌԻԹԵԱՆԻ

Կը հրատարակուի թերթ առ թերթ, Պատրաստ են Ա. եւ Բ. Թերթերն եւ կը վաճառուին 40 անգամ փարայի։

Դիմել ալ Միշաք Դասիլի, Պահէճ Գարա, Գաղապէր խան, 22։

ԷԶՄԻԱԾՆԻ ԱՒԵՏԱՐԱՆԸ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ-ՌԱՎԵՆՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՍՈՐԱ-

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԴԵՂԱՐՈՒԵՍԻ

Դրեց Վիեննայի համալսարանին գեղարուեստի պատմութեան ուսուցիչ Տր. Յովսէփ Ստիլդովսկի եւ հրատարակուեցաւ Զանիւր Միթթարեան Միարանութեան Վիեննայի, Գին 12 ֆրանք։

Կը ծախուի «Բիւզանդեան Գրատունը» Վ Ղալաթիա, Սեդրա խան Թիւ 5։

ԿՈՒՂՈՒՄ ԶԱՅԱԿԱՆՈՐ

ԵՒ ՎԱՅՆԵԼՈՒՄ ԿԵՐՊՈՎ ԶԱՅՈՒԹԻՒՆ

Դիմեցէ ԱՆՏՈՆ ԶԻՒՐԸ

ՃԵԱՆԻ, Պոլսի Սուլթան Համալ Փինթօ խան թիւ 1, որ ըստ վերջին նորաձեւութեանց եւ ամենաշատի կերպաներով կը շինէ զօթիւններ, որոց Կոստանթնուպոլիս, Գին 12 ֆրանք։

Անիտակի կերպով հաստատուած է որ Անտոն Բիւրքեան հետեւի ամենէն նշանաւոր գերձակներու հետ կրնայ մըրցիլ ձեւի, ապրանքի եւ գներու տեսակէտով։

Ա. Զ. Գ.

Անոնք որ կը փափաքին ամէն տեսակ անշարժ կալուածներ անել ու ծախել, մեր միջնորդութեամբ ծախուեալ կալուածներուն վարձակալութեան պայմանագիրները գեղջիլ։ Խիտ գոհացուցիչ եւ վստահելի կերպով շարժուն եւ անշարժ բոլոր կալուածները ապահովութեան դնել եւ նաեւ ապահովելով դրամ փոխ առնել եւ ալ, պէտք է դիմել Միւր խան վերջ յարկ 25 թիւ անեւալ ԷՐՄԻՐԶԵԱՆ ՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ԶԳԵՆԱԿԻՆ ուր ամէն կերպով գոհ պիտի մնան։

Ա. Զ. Գ.

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ՍԵՊՈՒՀ ՏԵՄԻՐՃԵԱՆ

Սուլթան Համալ թիւ 47 Լ 49

Պոլսի յարգոյ հասարակութիւնը մինչեւ այժմ գոհ գացած է խարդախ չափաւորութեան մը, Կոստանթնուպոլիս, Գին 12 ֆրանք։

Ներկայիս պատիւ ունիմ ծանուցանել, որ յաճախորդաց վստահութեանը արժանանալու համար, բերել տուած եմ էն ընտրել եւ անհրաժեշտ ապրանքները Կոստանթնուպոլիս, Գին 12 ֆրանք։

Այս խանութներուն մէջ կը գտնուին նաեւ ամենալաւ տեսակ լատիւները—մօյկ, պօթ, պօթիկ եւս։

Ապրանքի հաստատութիւն եւ գինեւրու աժանութիւն։

Ա. Զ. Գ.

ԷՔՕԼՈՄԻԲ ԶԱՅՐ ՕՅԻՍ ԸՆԿԵՐՈՒ

Թեան պաշտօնեայ կարգուած ըլլալով մայրաքաղաքի մէջ, կը խնդրեմ բարձրաբար յաճախորդներէս ու բարեկամներէս որ ուղարկութեան առնեն թէ ալ եւս Բաբելոնիէ Էրմէնիէ պաշտօնեայ չեմ։

Ա. Զ. Գ.

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ՍԵՊՈՒՀ ՏԵՄԻՐՃԵԱՆ

Սուլթան Համալ թիւ 47 Լ 49

Պոլսի յարգոյ հասարակութիւնը մինչեւ այժմ գոհ գացած է խարդախ չափաւորութեան մը, Կ

